

osobnog Boga (str. 42.), a neposredno iza toga kritički raspravlja o postanku upravo takovog (= monoteističkog!) shvaćanja sadržana u religiji. — Na ovo pitanje nadovezuje temu o ramifikaciji (polimorfiji) religije — i sad napokon dolazi psihanalitičko eruiranje »osobnog Boga« iz elementarne uzajamnosti (Wechselverkehr), koja karakteriše religijsku svijest (67). — [Motivi religioznosti završuju ovaj »fenomenološki« traktat.]

Držim da nije trebalo iznajprije preći na etnologiju, niti spoznajno-teoretski (kritički) objašnjavati mogućnost teističkog shvaćanja. Tek na temelju psihološke analize religijske elementarne (najopćenije određene) svijesti dopušteno je bit (bivstvo) religije adekvatno koncipirati u monoteističkom smislu, t. j. »osobnog Boga« staviti u religijsku svijest. Kad se psihološki sazna, da je i osobni Bog konstitutivni element religije t. j. da religija po samoj svojoj psihičkoj naravi (i bez obzira na etnološki materijal) sadržaje takove elemente, koji iskazuju relaciju s osobnim apsolutnim Bićem — sada tek možemo pitanje o postanku religije svesti na ideju o Bogu.

Autor uzima »fenomenologiju« u najširem smislu, kao deskripciju objektivnih činjenica i njihovih uvjeta, ali je pri tom najvažnija psihanalitička metoda, koju nije dovoljno izrabio (isp. str. 69. sl.) Relacija s osobnim Bogom jest psihički fundirana (ne samo objektivno metafizički), i do nje je trebalo doći analizom svijesti.

Z.

Misli velikih umova o Bogu i vjeri. Prema Deimelu i drugim piscima sabrao i na hrvatski preveo dr. Petar Čule. Mostar. Hrvatska ti-

skara F. P. 1925. U 8° str. 136. Cijena Din. 14.—.

Ova knjiga je jedno od izdanja, koja izlaze u Mostaru pod natpisom »Savremena pitanja«. Sadržaj joj je ovaj: Poslije predgovora dolazi sedam naslova, u kojima se nižu misli: 1. o spoznajni istine; 2. o filozofiji; 3. o postanku Božjemu; 4. o Bogu; 5. o religiji; 6. o Božjoj objavi vjere; 7. o vjeri i znanosti.

Držimo, da pisac u izboru sabranih misli nije bio dosta sretan. Pa zato uz mnoge dobre misli ima tu i takovih, za koje bi bolje bilo da su izostavljene, jer čitalac, ako nije u vjerski nauk valjano upućen i u njemu postojan, može se od njih samo smutiti. Takova je na pr. ova Schellingova na strani 53.: »Filozofija mitologije dokazuje, da trojstvo božanskih potencija (osoba) sačinjava vrelo, iz kojega su potekle religiozne predodžbe svih nama poznatih i bar donekle spomena vriednih naroda«. Zar dakle i naše kršćansko Trojstvo Božje, koje nam je objavio Isus Krist, jest plod te Schellingove mitologije?

Dodajemo, da bi knjiga ove vrste imala čitaoca dignuti i ugrijeti; no ova ne će učiniti ni jedno ni drugo, a to radi lošega izbora misli, od kojih su neke u istinu puste i prazne.

Na strani 14. piše pisac »saglasan«, a na strani 17. »suglasje«. Ili je dobro jedno ili drugo, oboje biti ne može. Dobro je reći i napisati samo suglasan i suglasje, kako to svjedoči Ivekovićev i Brozov rječnik hrvatskoga jezika.

Isto tako Iveković i Broz imadu u svojem rječniku suvremenik a ne savremenik, te prema tome dobro je reći i napisati suvremen a nipošto savremeni.

J. V.